

ДЖЕРЕЛА ВІДШКОДУВАННЯ ДЕРЖАВОЮ ЗБИТКІВ, НЕПРАВОМІРНО ЗАВДАНИХ СУБ'ЄКТАМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

В умовах ринкової (змішаної) економіки, на відміну від планової, суб'єкти господарювання потребують надійних гарантій захисту їх прав і законних інтересів від протиправних дій не тільки зі сторони інших суб'єктів господарювання (що зараз більш-менш врегульовано належним чином), але і зі сторони самої держави як одного із учасників відносин у сфері господарювання. Уявляється, що такою гарантією повинен стати інститут відповідальності держави за збитки, неправомірно завдані суб'єктам господарювання незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади. І тут головним, визначальним постає питання щодо об'єкту стягнення, тобто того майна держави, за рахунок якого можуть бути відшкодовані такі збитки. Адже зміст існування (чи встановлення) інституту відповідальності держави визначається не просто декларуванням цієї відповідальності, а саме можливістю її фактичної реалізації потерпілим суб'єктом. Якщо суд у своєму рішенні не вкаже, за рахунок якого майна держави повинно бути проведено стягнення, то навіть «найкраще» його рішення буде тільки викладеним на папері зобов'язанням держави виконати певні дії. Державна виконавча служба таке рішення при всьому бажанні не зможе виконати, а значить, і ціль судового процесу, і функції відповідальності в кінцевому рахунку не будуть досягнуті.

На жаль, це серйозне проблемне питання не знайшло свого послідовного і задовільного вирішення ні в науковій літературі, ні в законодавстві України. В умовах Союзу РСР більшість вчених зосереджували свою увагу, як правило, на дослідженні питань охорони, збереження державного майна [1], або висвітленні правового режиму тих чи інших його класифікаційних груп [2]. Навіть у тих небагатьох роботах, спеціально присвячених питанням відповідальності державних установ за шкоду, завдану іншим організаціям неправильними діями посадових осіб у галузі адміністративного управління, вона розглядалася виключно у площині відповідальності вищестоящего органу управління перед підпорядкованим йому підприємством. Відповідно і джерелом покриття незаконно завданих збитків називались або власні кошти органу управління (перш за все фонд

матеріального заохочення), або кошти всієї господарської системи (централізовані фонди і резерви) [див., наприклад, 3, 4, 5], і лише в окремих випадках — спеціальні асигнування із державного бюджету [6]. Такий підхід до джерел відшкодування державною збитків у той час був цілком природним. Адже єдність фонду державної власності в умовах, коли підприємства були головним чином державними, позбавляла інститут відшкодування збитків реального компенсаційного змісту. Тому не дивно, що це не привертало особливої уваги дослідників у цей період.

За роки незалежності, як відомо, ситуація в Україні радикально змінилася, але питання щодо об'єкту стягнення не знайшло таки свого задовільного вирішення. У тих небагатьох наукових дослідженнях, які виконанні останнім часом, це питання або залишалось поза увагою вчених [7], або вони присвячені висвітленню правового режиму окремих видів державного майна [8, 9], або, у кращому випадку, вони обмежуються загальною фразою на кшталт «за рахунок держави», «за рахунок скарбниці («казни»)» або «за рахунок Державного бюджету». І на цьому ставиться крапка. Більш того, навіть відомі вчені в даному питанні припускаються необґрунтованих і помилкових суджень. Так, наприклад, в Науково-практичному коментарі до ст. 1173 Цивільного кодексу України (далі — ЦК України) його автор із незрозумілих причин вказує, що завдана суб'єктам господарювання шкода відшкодовується державою за рахунок коштів Державного бюджету України, хоча про це не сказано ні слова в тексті самого кодексу. Посилання же інших авторів на можливість відшкодування збитків за рахунок скарбниці також не вирішує питання стосовно об'єкту стягнення. Справа в тому, що ні в законодавстві, ні в науковій літературі не існує однозначного визначення цього поняття. В одних випадках поняття скарбниці і держави ототожнюється [10], в інших, як, наприклад, у проекті ЦК України, під державною скарбницею пропонувалося розуміти юридичну особу публічного права, майно якої становлять кошти Державного бюджету та інше державне майно, яке не закріплене за створеними державою юридичними особами (ст. 149, 150 проекту ЦК України).

У той же час чинний ЦК РФ, наприклад, під скарбницею також розуміє кошти державного бюджету та інше державне майно, яке не закріплене за державними підприємствами і установами (ч. 2 п. 4 ст. 214 ЦК РФ). Тобто на відміну від проекту ЦК України, він під скарбницею розуміє не орган держави, а нерозподілене державне майно. Зауважимо, що в чинному ЦК України поняття скарбниці відсутнє. І це, на наш погляд, не випадково. Питання щодо правового положення скарбниці на сьогоднішній день має скоріше науково-теоретичне, ніж практичне значення. У практичному плані все-таки більш важливо визначитись відносно тих конкретних видів майна, яке може бути матеріальною базою (джерелом) відповідальності держави за збитки, неправомірно завдані суб'єктам господарювання.

Не є послідовним у цьому питанні і діюче законодавство України, скоріше воно фрагментарне, неповне і суперечливе. Більше того, в різних законах дане питання вирішується по-різному. Так, наприклад, Конституція України (ст. 56) дає кожному тільки право «на відшкодування за рахунок держави матеріальної та моральної шкоди, завданої незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю органів державної влади, їх посадових і службових осіб при здійсненні ними своїх повноважень», але при цьому не називає конкретних видів (різновидів) майна, яке повинно бути об'єктом стягнення. Натомість ЦК України у ст. 1173, спеціально присвяченій відшкодуванню шкоди, завданої органами державної влади в недоговірних зобов'язаннях, говорить лише про те, що шкода, яка завдана юридичним особам, «відшкодовується державою». У той же час у ст. 174 ЦК України уже сказано більш конкретно, а саме, що «державна відповідає за своїми зобов'язаннями своїм майном, крім майна, на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення».

Господарський кодекс України, з одного боку, робить загальну відсилку і вказує на те, що збитки, завдані суб'єктам господарювання порушенням його майнових прав органами державної влади, відшкодовуються йому відповідно до закону (ч. 3 ст. 147, ч. 3 ст. 249). З іншого боку, у п. 7 ст. 40 говориться про те, що збитки, завдані, наприклад, незаконними рішеннями Антимонопольного комітету України або його територіальних відділень, «відшкодовуються з державного бюджету України за позовами заінтересованих осіб у порядку, визначеному законом». Так само, тобто за рахунок коштів Державного бюджету України, пропонується вирішувати питання про відшкодування збитків, завданих суб'єктам господарювання незаконними рішеннями, діями чи бездіяльністю відповідних органів державної влади в законах України «Про державну податкову службу в Україні» (ст. 13), «Про ветеринарну медицину» (ст. 49) тощо.

У той же час деякі законодавчі акти (Закон України «Про державну реєстрацію речових прав на нерухоме майно та їх обмежень») передбачають, що збитки, завдані органом державної влади, відшкодовуються за рахунок створеного відповідно до закону гарантійного фонду (ст. 31). А Закон України «Про зовнішньоекономічну діяльність», навпаки, говорить про те, що держава відповідає у зовнішньоекономічних відносинах у подібних випадках всім своїм майном «перед суб'єктами зовнішньоекономічної діяльності та іноземними суб'єктами господарської діяльності за всі свої дії, що суперечать чинним законам України і спричиняють збитки (прямі, побічні), моральну шкоду цим суб'єктам і призводять до втрати ними вигоди, а також за інші свої дії, у тому числі й ті, які регулюють зовнішньоекономічну діяльність і прямо не передбачені в цьому Законі, що спричиняють зазначені збитки (шкоду) і призводять до втрати вигоди» (ст. 34).

Більшість інших законів (Кодекс України про надра, Лісовий кодекс, закони України «Про ліцензування певних видів господарської діяльності», «Про виконавче провадження» тощо) містять бланкетні норми, тобто говорять про те, що «відшкодування збитків, заподіяних органами державної влади, здійснюється відповідно до закону».

В окремих нормативних актах (наприклад, ст. 20 Закону України «Про природні монополії») встановлено, що збитки, завдані в результаті прийняття неправомірних рішень, дій чи бездіяльності органів, які регулюють діяльність суб'єктів природних монополій, що порушують норми закону, підлягають відшкодуванню у порядку, передбаченому цивільним законодавством України. Інші нормативні акти (наприклад, Закон України «Про безпечність та якість харчових продуктів») передбачають, що збитки підлягають відшкодуванню в порядку, встановленому Господарським кодексом України (далі — ГК України) і т. д.

Як бачимо, на сьогоднішній день законодавець також чітко і однозначно не окреслив ті класифікаційні групи (види) майна держави, на яке реально можна було би звернути стягнення при відшкодуванні збитків суб'єктам господарювання. В одних випадках відповідальність держави він обмежує виключно грошовими коштами Державного бюджету України, причому в порядку визначеному законом або постановою КМ України, у других — коштами спеціально створених гарантійних фондів, у третіх — майном держави, крім майна на яке відповідно до закону не може бути звернено стягнення, в інших — всім майном держави тощо.

Таким чином, все це ще раз свідчить про актуальність проведення досліджень у даній сфері і необхідність виявлення, пошуку тих об'єктів державного майна, які б стали реальною матеріальною базою відповідальності держави.

Мета даної статті полягає в аналізі існуючого (досить обширного) законодавства України на предмет визначення тих конкретних видів державного майна, на яке можна було би реально звернути стягнення при відшкодуванні державою збитків суб'єктам господарювання, і на цій основі запропонувати законодавцю прийняти один закон, який би послідовно і однозначно вирішив питання щодо об'єкту стягнення в умовах змішаної (ринкової) економіки.

Безумовно, питання щодо об'єкту стягнення не є таким простим, як це може здатися на перший погляд. Перш за все це пов'язано із публічно-правовою природою боржника (держави) і особливим правовим режимом більшої частини його майна.

Уявляється, що при вирішенні даної проблеми концептуально більш правильно в якості критерію взяти положення ст. 174 ЦК України і спочатку окреслити коло того майна держави, на яке не може бути звернено стягнення за позовами суб'єктів господарювання. При цьому згідно зі ст. 139 ГК України «майном у сфері господарювання визнається сукупність речей та інших цінностей (включаючи нематеріальні активи), які мають вартісне визначення, виробляються чи використовуються в діяльності суб'єктів господарювання та відображаються в їх балансі або враховуються в інших передбачених законом формах обліку майна цих суб'єктів». Залежно від економічної форми, якої набуває майно у процесі здійснення господарської діяльності, майнові цінності належать до основних фондів, оборотних засобів, коштів, товарів. Конкретні класифікаційні угруповання державного майна наведені в додатку 2 до наказу Фонду державного майна України № 461 від 15.03.2006 р. «Про затвердження класифікатора державного майна» і поділяються на такі групи: а) нерухоме майно (нерухомі речі); б) рухоме майно (рухомі речі); в) інше особливе майно.

Якщо під таким кутом зору проаналізувати діюче законодавство (а це біля 30 нормативних актів), то можна виділити 8 видів (різновидів) такого майна.

По-перше, це особливе майно – майно, яке складає власність Українського народу. Виключення цього майна з переліку об'єктів, на які може бути звернено стягнення, пояснюється тим, що виключне право власності на них належить тільки Українському народу в цілому і за його рахунок забезпечується існування держави і народу як таких, національної безпеки і територіальної недоторканості держави.

По-друге, це майно уже розподілене державою між суб'єктами господарювання, а саме: передане казенним підприємствам в оперативне управління і майно, яке передане державним господарським об'єднанням. Включення цього майна до переліку, на яке не може бути звернено стягнення, пояснюється тим, що воно складає межі відповідальності відповідного суб'єкта господарювання (юридичної

особи) і гарантує стабільність економічного обороту, учасником якого виступає ця особа.

По-третє, це майно, яке може знаходитись виключно в державній власності і яке в силу цього вилучено з цивільного обороту. Перелік значної частини такого майна визначений постановою Верховної Ради України від 17.06.1992 р. «Про право власності не окремі види майна», додатком 1 до якої і затверджений перелік видів майна, яке не може знаходитись у власності громадян, громадських об'єднань, міжнародних організацій і юридичних осіб інших держав на території України (наприклад, зброя, наркотичні засоби, вибухові речовини тощо). Інша частина майна, яка може знаходитись виключно в державній власності, визначена на фрагментарній основі – в законах, присвячених окремим видам майна чи природних ресурсів, зокрема, об'єкти культурно-історичної спадщини (Закон України «Про охорону культурної спадщини»), об'єкти природно-заповідного фонду (ст. 61 Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища»), ядерні матеріали та об'єкти ядерної енергетики (ст. 9 Закону України «Про використання ядерної енергії та радіаційну безпеку»), об'єкти загальнодержавного значення, до яких Закон України «Про приватизацію державного майна» відносить:

а) об'єкти, які забезпечують виконання державою своїх функцій, забезпечують обороноздатність держави, її економічну незалежність, та об'єкти права власності Українського народу, майно, що становить матеріальну основу суверенітету України, зокрема:

майно органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, майно Збройних Сил України (крім майна, щодо якого цим Законом встановлено особливості приватизації), Служби безпеки України, Державної прикордонної служби України, Державної служби спеціального зв'язку та захисту інформації України, правоохоронних і митних органів;

надра, корисні копалини загальнодержавного значення, водні ресурси та інші природні ресурси, які згідно зі ст. 13 Конституції України є об'єктами права власності Українського народу;

майнові комплекси підприємств з лісовідновлення, лісорозведення та охорони лісу, лісництва, їх підрозділи;

сортівпробувальні станції, дільниці, інші організації з експертизи сортів рослин;

золотий і валютний фонди та запаси, державні матеріальні резерви;

емісійна система, майнові комплекси підприємств і установ, що забезпечують випуск і зберігання грошових знаків і цінних паперів;

радіотелевізійні передавальні центри, а також об'єкти, що забезпечують зв'язком органи законодавчої та виконавчої влади;

державні радіоканали та телевізійні канали;
засоби урядового, фельд'єгерського і спеціального зв'язку;

інші об'єкти права державної власності, які забезпечують виконання державою своїх функцій;

б) об'єкти, діяльність яких забезпечує соціальний розвиток, збереження та підвищення культурного, наукового потенціалу, духовних цінностей;

в) об'єкти, контроль за діяльністю яких з боку держави гарантує захист громадян від наслідків впливу неконтрольованого виготовлення, використання або реалізації небезпечної продукції, послуг або небезпечних виробництв;

г) об'єкти, які забезпечують життєдіяльність держави в цілому (наприклад, структурні підрозділи майнових комплексів, що забезпечують зберігання державних резервів і мобілізаційних запасів; майнові комплекси підприємств, які здійснюють виробництво основної залізничної техніки; магістральний нафто- і газопроводи та магістральний трубопровідний транспорт, що обслуговують потреби держави в цілому, підземні нафто- та газосховища).

По-четверте, за загальним правилом об'єктом стягнення не може бути земля, яка знаходиться у власності держави і перебуває під її особливою охороною. Звернення стягнення на неї можливе лише у випадках, передбачених законом, тобто у випадках, передбачених як актами цивільного і господарського законодавства, так і актами законодавства про землю.

По-п'яте, це майно, яке передане державою в управління. Згідно зі ст. 1040 Цивільного кодексу України звернення стягнення на таке майно не допускається, крім випадку визнання установника управління банкрутом або звернення стягнення за вимогою заставодержателя на майно, що є предметом договору застави.

По-шосте, не може бути звернено стягнення за позовами суб'єктів господарювання і на державне майно, передане в оренду, лізинг, концесію.

По-сьоме, це державне майно органів державної влади, управління якими здійснюється відповідно до повноважень цих органів, визначених окремими законами, та державне майно, яке передане у безстрокове безоплатне користування Національній академії наук України і галузевим академіям наук.

По-восьме, це майно, щодо якого державою тимчасово встановлено мораторій на його примусову реалізацію (закони України «Про введення мораторію на примусову реалізацію майна», «Про заходи, спрямовані на забезпечення сталого функціонування підприємств паливно-енергетичного комплексу»).

Вищенаведене, таким чином, дає підстави стверджувати, що доволі значна, переважна частина державного майна фактично вилучена з переліку того майна, на яке може бути звернено стягнення

за позовами суб'єктів господарювання про відшкодування збитків за рахунок держави. У той же час, як показує проведене дослідження, залишається ще досить значне коло об'єктів права державної власності, за рахунок яких, з нашої точки зору, держава могла би проводити відшкодування.

Перш за все таким першорядним, основним об'єктом, джерелом стягнення повинні стати кошти Державного бюджету України. Згідно зі ст. 2 Бюджетного кодексу України бюджетом визнається план формування і використання фінансових ресурсів для забезпечення завдань і функцій, які здійснюються органами державної влади на протязі бюджетного періоду. Безпосереднє обслуговування держбюджету здійснюється Державним казначейством України (ст. 48 БК України), а загальна організація його виконання покладається на Міністерство фінансів України. Звичайно було би помилкою вважати, що ці кошти є одним і єдиним джерелом відшкодування збитків.

Другим таким об'єктом (джерелом), на наш погляд, повинно стати інше майно за вищевказаними винятками, тобто, коли у відповідності із законом на нього не може бути звернено стягнення.

Отже, які конкретно об'єкти можуть бути віднесені до «іншого майна», за рахунок якого держава може в подальшому відшкодувати збитки суб'єктам господарювання? Звичайно, при відповідному законодавчому врегулюванні цього питання і при умові недостатності коштів Державного бюджету України для такого відшкодування.

Зразу зауважимо, що сьогодні ні один нормативний акт не містить переліку такого майна. Тому до групи «іншого майна», як нам уявляється, доцільно віднести наступні об'єкти.

Перше. Це акції, частки, паї, що належать державі у статутних фондах господарських організацій з корпоративними правами держави, які значаться в Реєстрі корпоративних прав держави, який ведеться Фондом державного майна (далі — ФДМУ). За даними сайту ФДМУ, таких організацій значиться зараз 1328 [11].

Друге. Це державні частки у статутних фондах міжгосподарських підприємств. Їх значиться на сайті ФДМУ 1416 одиниць [11]. На жаль, корпоративні права держави у переважній більшості таких підприємств на сьогодні юридично не оформлені. Для вирішення цього питання необхідно внести зміни до чинної редакції Закону України «Про державну реєстрацію юридичних осіб та фізичних осіб-підприємців».

Третє. Після прийняття відповідного закону сюди можна включити і майно загальносоюзних громадських об'єднань (організацій) колишнього Союзу РСР (1316 одиниць) [11]. Але, як це не дивно, досі юридично не визначені суб'єкти права власності на це майно, хоча уже пройшло 18 років після проголошення незалежності України.

Четверте. До групи «іншого майна» необхідно включити державне майно, що перебуває на балансі господарських організацій і не увійшло до їх статутних фондів при приватизації. Сьогодні реєстр такого майна ведеться ФДМУ. Щоб мати уяву про об'єм, масштаби цього майна наведемо лише один приклад. Згідно з даними ФДМУ, майно, яке не увійшло до статутних фондів облгазів, але знаходиться на їх балансі, налічує 250 000 об'єктів залишковою вартістю 2 млрд грн [11].

П'яте, сюди можна включити державне майно, що перебуває на балансі господарських організацій і не увійшло до їх статутних фондів при корпоратизації. Для початку, безумовно, треба внести певні доповнення до Закону України «Про управління об'єктами державної власності, стосовно того, хто повинен вести облік такого майна і бути суб'єктом його управління. На сьогодні, за даними Фонду державного майна України, — це 1500 відкритих акціонерних товариств [11].

Шосте. Цей перелік можна розширити і за рахунок майна, що перебувало на балансі господарських організацій, підприємств і установ і залишилося після їх ліквідації. Щодо цього майна відсутня будь-яка нормативна база і воно фактично «випало» із сфери управління державною власністю. У разі ліквідації балансоутримувача, що мав на балансі дане майно, органи, уповноважені ним управляти, державою поки фактично не визначені.

Сьоме. Це можуть бути акції (частки) вторинної емісії, які були викуплені за рахунок коштів, передбачених державним бюджетом на такі цілі або в обмін на корпоративні права держави у статутних фондах господарських організацій, а також конвертовані у привілейовані прості іменні акції.

Восьме. До цієї групи може бути віднесено і конфісковане державою майно (транспорт, нерухомість, цінні папери, валютні цінності, безхазяйне майно, майно, що перейшло державі у спадок, зняття незаконного добування природних ресурсів і незаконно добути природні ресурси або продукти, вироблені з них тощо), але за умови, що стягнення на нього буде проводитися до проведення торгів з його продажу. Інакше отримані від реалізації грошові кошти стануть коштами бюджету зі всіма наслідками, що випливають із цього. Облік, зберігання, оцінка та розпорядження цим майном зараз врегульовані постановою Кабінету Міністрів України № 1340 від 25.08.1998 р. «Про Порядок обліку, зберігання, оцінки конфіскованого та іншого майна, що переходить у власність держави, і розпорядження ним».

Нарешті, не виключено, що сюди при певних умовах законодавцем можуть бути включені і окремі кваліфікаційні групи з того майна, на яке сьогодні не може бути звернено стягнення. Наприклад, уже сьогодні Закон України від 12.01.2005 р.

«Про формування конкурентних засад у процесі приватизації акцій (часток, паїв), що належать державі у майні юридичних осіб», допускає можливість відчуження акцій підприємств, що мають навіть стратегічне значення для економіки та безпеки держави. Тому не виключено, що ті чи інші об'єкти, на які сьогодні не може бути звернено стягнення, завтра можуть бути віднесені до переліку майна, на яке може бути звернено стягнення.

Доцільність і можливість використання цього майна держави для відшкодування збитків пояснюється не тільки тим, що воно не внесено державою до переліку забороненого для відчуження майна, а і тим, що його відчуження само по собі не здатне нести загрозу національній чи соціально-економічній безпеці держави. Навпаки, залучення цього майна до відшкодування завданих державою збитків, з однієї сторони, реально зменшить навантаження на Державний бюджет України, а з іншої — розширить базу відшкодування збитків. Використання цього майна значно полегшується тим, що з 2004 р. більшість із вищенаведених видів майна обліковується в Єдиному реєстрі об'єктів державної власності, яке веде ФДМУ і положення про який затверджено постановою Кабінету Міністрів України від 14.04.2004 р.

Висновки. Отже, як бачимо, відповідно до діючого законодавства відповідальність держави за збитки, неправомірно завдані суб'єктам господарювання, можна реалізувати (при умові належного законодавчого врегулювання) не тільки виключно за рахунок коштів Державного бюджету України, але й за рахунок іншого майна держави з вищезазначеними виключеннями. Тому дуже важливо замість фрагментарного і суперечливого правового регулювання, як це має місце зараз, прийняти спеціальний закон «Про джерела відшкодування державою збитків» або внести відповідне доповнення в ГК України, в якому дати чіткий перелік видів (різновидів) державного майна, на яке може бути звернено стягнення за позовами цих суб'єктів. Прийняття такого закону розглядалось би як прогресивний крок у побудові правової держави, що означає значне підвищення гарантій прав потерпілих бізнесових структур і підприємців, оскільки їх право на своєчасне і повне відшкодування стало би більш реальним за рахунок суттєвого розширення бази відшкодування. Навпаки, без вирішення цього питання в кінцевому рахунку неможливо досягти ні стабільності в економіці, ні успішно боротись із корупцією у владних структурах, ні побудувати в Україні правову, демократичну державу.

Література

1. Михайлин С. З. Обеспечение сохранности социалистической собственности на предприятии /

С. З. Михайлин. — М. : Изд-во «Наукова думка», 1978. — 240 с.

2. Заменгоф З. М. Правовой режим материальных и финансовых ресурсов в хозяйственных системах / З. М. Заменгоф. — М. : Изд-во «Наука», 1987. — 184 с.

3. Савицкая А. Н. Имущественная ответственность государственных органов за вред, причиненный их должностными лицами / А. Н. Савицкая. — Львов, 1959. — 196 с.

4. Нор В. Т. Имущественная ответственность за неправильные действия должностных лиц / В. Т. Нор. — Львов, 1974. — 216 с.

5. Мамутов В. К. Предприятие и вышестоящий хозяйственный орган / В. К. Мамутов. — М. : Юрид. лит, 1968. — 240 с.

6. Братусь С. Н. Роль права в развитии советской экономики / С. Н. Братусь. — М., 1971. — 48 с.

7. Кивалова Т. С. Зобов'язання відшкодування шкоди за цивільним законодавством України: теоретичні проблеми : автореф. дис. на здобуття наук.

ступеня докт. юрид. наук: спец. 12.00.03 «Цивільне право і цивільний процес; сімейне право; міжнародне приватне право» / Т. С. Кивалова. — Одеса, 2008. — 40 с.

8. Щербина В. С. Господарське право / В. С. Щербина. — К. : Юрінком Інтер. — 2005. — 592 с.

9. Булатов Е. В. Правовой статус учреждения как участника хозяйственных отношений : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. юрид. наук: спец. 12.00.04 «Господарське право; господарсько-процесуальне право» / Е. В. Булатов. — Донецк, 2005. — 20 с.

10. Алёшин О. Н. Ответственность государства по обязательствам во внутреннем гражданском обороте / О. Н. Алёшин // Журнал российского права. — 2001. — № 1. — С. 15–24.

11. Презентація Єдиного реєстру державної власності. — Режим доступу : http://www.spfu.gov.ua/ukr/reg_prez.php.

Подано до редакції 26.11.2009 р.

УДК 346.1:64(477)

Г. С. Пілігрим,
*старший викладач,
Донецький національний університет
економіки і торгівлі
ім. Михайла Туган-Барановського*

ПЕРСПЕКТИВНІ НАПРЯМИ ПРАВОВОГО РЕГУЛЮВАННЯ КОМУНАЛЬНИХ КОНЦЕСІЙ В УКРАЇНІ

На сьогодні визначальним є те, що концесія в багатьох країнах світу розглядається не просто як один із різновидів контрактів із господарського використання об'єктів права державної або комунальної власності. Концесіям надається більш важливе значення, а саме як договірної форми державно-приватного партнерства. Визнання за концесією, зокрема комунальною, такого статусу відкриває нові можливості й напрями правового регулювання у цій сфері господарювання. Саме цим обумовлюється актуальність даного дослідження.

Питанням правового регулювання концесійних відносин приділялася увага як із боку вітчизняних, так і зарубіжних вчених і практиків. Зокрема, можна виділити праці В. А. Устименка [1], О. Р. Зельдіної [2],

О. В. Шаповалової [3], О. А. Медведєвої [4], С. А. Сосни [5] тощо. Проте недостатньо дослідженими й такими, що потребують детального аналізу, залишаються питання визначення подальших перспектив правового регулювання комунальних концесій в Україні.

Метою дослідження є визначення напрямів вдосконалення правового регулювання комунальних концесій (концесій на базі об'єктів права комунальної власності) в Україні.

Для досягнення поставленої мети були вирішені наступні завдання:

проаналізовано існуючі наукові розробки, законодавство України в контексті досліджуваної тематики; розроблено пропозиції щодо вдосконалення законодавства України в досліджуваній сфері.

© Г. С. Пілігрим, 2009